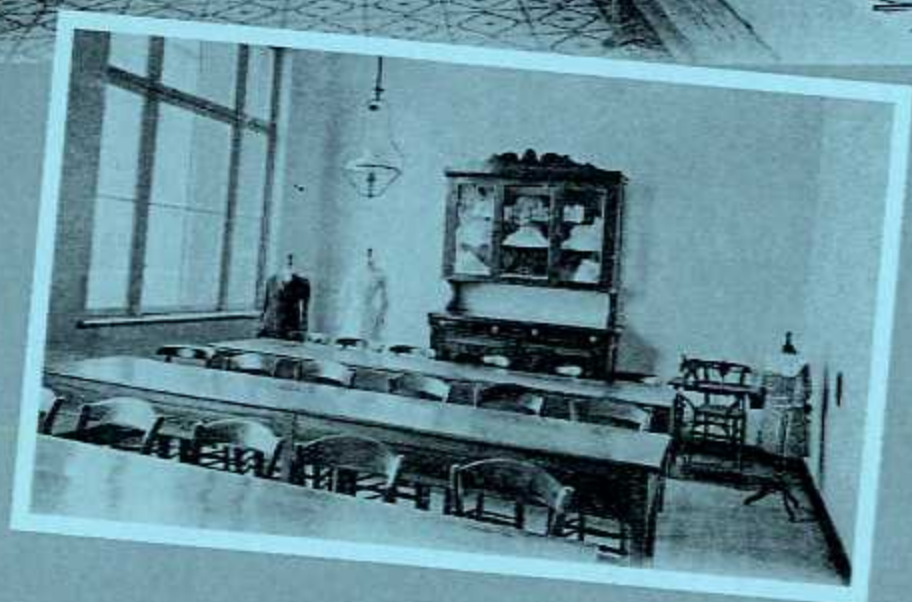
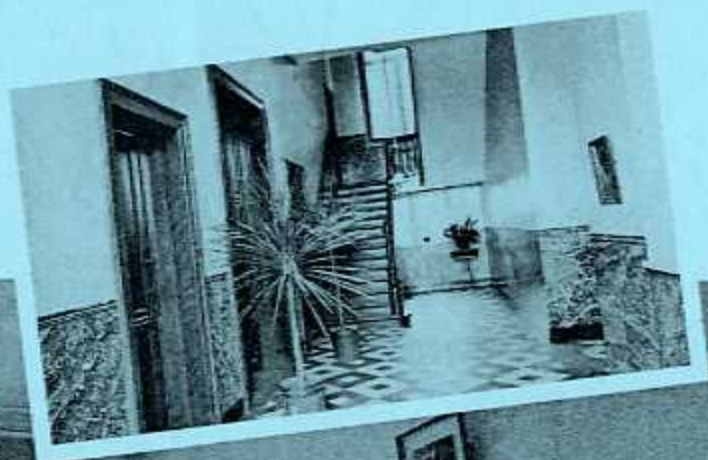

Heemkundige Kring

MAGAZINE

Dr. Croquet - Walem

nummer 16 - winter 2010

Colofon

Dir magazine is een uitgave van de vzw
Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem

vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet
Walem
Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
www.heemkundewalem.be
info@heemkundewalem.be

Jaargang 5, nummer 16, winter 2010

U kunt lid worden door overschrijving
van 7 euro op rekeningnummer
733-2426000-60. Dan krijgt u de volgende
nummers van ons tijdschrift in uw bus.

Redactie en medewerkers van dit nummer:

Richard Hofmans, Hugo Rom,
Jan Van Buggenhout, Tom Van
Buggenhout, Sabine Van Malderen,
Albert Verbiest, Dirk Verreth, Kris
Verreth

Wij danken in het bijzonder onze
ereleden:

Jan Bergé
John De Wilde
Apotheek Goyvaerts
Groep Gilon BVBA
Jan Kuypers (Het Oude Klooster)
Dokter Jo Liekens
Eddy & Annabel Merckx-Tanghe
Bart & Ann Ooghe-Poot
Peeters-Van Laer Schrijnwerkerij
Willy Pittoors (Elektro Pittoors)
Jaak & Lea Poot-Janssens
Alex Ressler
Frans Rijmenams
Hugo Rom
Bouwwerken Dirk Van de Brul
Veearts Bart Van der Kuylen
Stefaan Van Malderen
Dokter Urbain Van Wallegghem
Eric Verbiest

Inhoud

Editoriaal

Een brood-nodig nieuw inzicht in
heemkunde...

Klooster en scholen van de zusters van O.-L.-V. van Barmhartigheid

Het klooster stond reeds op de eerste
postkaarten van Walem afgebeeld en de
zusters gaven aan vele generaties meisjes
onderricht

Walem heksendorp

Een staaltje van hoe men zich in de 17de
eeuw van zijn echtgenote kon ontdoen...

De Franse Revolutie

Periode waarin het kerkplein in Vrijheidsplaats
werd herdoopt, Walem Battenbroek
'annexeerde' en de zusters uit Roosendaal
werden verjaagd

Walemse volksfiguren uit de 20ste eeuw

Toen er nog geleurd werd met zand en
gestoofde peren

100 jaar in het nieuws

In 1910 werd het brood goedkoper: als dat
geen nieuws is!

De Koninklijke Fanfare Concordia

Over jubileumjaar 1925 en voorzitter
Schelkens junior

Het molenhuis

'De Romme' maakte in Franse Revolutie-tijd
de Walemse jaarmarkt onveilig, maar dan
niet met revolutionaire maar met lucratieve
redevoeringen

Verklaring foto's voorpagina

Binnenzichten van het pensionaat van de
zusters van O.-L.-V. van Barmhartigheid in de
Koning Albertstraat

Minus 6,6%

Met 2010 beginnen we aan de vijfde jaargang van ons tijdschrift. Het doet ons plezier dat onze
vereniging ook dit jaar zoveel leden (en ereleden) kan blijven werven. Aan ieder van u, alvast: dank u
well!

Het hoofdartikel van dit nummer belicht de aanwezigheid van de zusters van O.-L.-V. van
Barmhartigheid in Walem; de verhalen uit die tijd geven aan hoe de wereld en het gedachtegoed de
laatste decennia geëvolueerd zijn. Het Franstalige lofdicht voor de monseigneur, die het pensionaat
met een bezoek kwam vereren ter gelegenheid van het vormsel van de kostschoolkinderen, doet toch
even glimlachen.

In de bloemlezing van de krantenartikels van 1910 werd een artikelje geselecteerd dat de evolutie
van het gedachtegoed nog treffender illustreert. Het gaat om een klein nieuwtje uit de Gazet van
Mechelen: de algemene vergadering van de bakkers van Mechelen besliste immers om de prijs van
het brood te verlagen van 30 naar 28 centiem, en dit is zomaar even een vermindering met 6,6 %. De
aanzet hiervoor was de afslag van de prijs van de bloem, het hoofdingrediënt van brood.

Door onze moderne, economische bril bekeken, ziet het er zo naar uit dat de bakkers de kans lieten
liggen om hun winst eens goed op te drijven. Ze hadden alle sleutels in handen om de prijsdaling van
de bloem in hun portefeuille te laten verdwijnen. Ze hadden de kans om te beslissen de prijs op 30
centiem te laten. Het risico dat de concurrentie goedkoper brood zou aanbieden was er niet, want
alle bakkers zouden dezelfde prijs blijven hanteren: in heel Mechelen en omstreken zou je geen bakker
vinden met goedkoper brood.

In het licht van de gebeurtenissen van de laatste
maanden omtrent de crisis in de financiële wereld
en al het nieuws en de beschouwingen die daarbij
horen, is dit een opvallend en confronterend
bericht.

Misschien is het zo dat de bakkers van 1910 op een verantwoorde manier in de toenmalige maatschappij
stonden: loon naar werken... winst maken, uiteraard, maar niet woekeren... Misschien wisten ze
intuïtief dat er evenwichten waren in de maatschappij, en dat deze evenwichten best bewaard bleven.
Als ze de evenwichten zouden verbreken, dan kon de weerslag ervan ook hen raken.
Het zegt al veel dat het artikelje geselecteerd wordt als een opvallend bericht... We worden de laatste
tijd te vaak geconfronteerd met de uitwassen van de graaicultuur van de vroege 21ste eeuw, en net
daarom valt het artikelje van de dalende bloem- en broodprijzen zo op.

Door het verleden op deze manier te benaderen, wordt heemkunde meer dan melancholisch
terugkijken: de realiteit van toen wordt onder de aandacht gebracht en geconfronteerd met de wereld
van vandaag. De conclusie mag niet zijn dat het 'vroeger beter was', maar wel dat we alles wat we voor
'waar' aannemen in de hedendaagse maatschappij in vraag moeten kunnen stellen.

Klooster en scholen van de zusters van O.-L.-Vrouw van Barmhartigheid

1910

PENSIONNAT DES SŒURS DE N. D. DE MISÉRICORDE — WAELEHEM — FAÇADE COTÉ DE LA ROUTE.
P. Morren, phot., Malines.

2010

Rond 1840 bestaat er in Mechelen een caritatieve (klooster)gemeenschap van godsdienstige vrouwen die leven van kantwerk en onderwijs. Het zijn Derde-Ordelingen van de Heilige Franciscus van Assisië. Dit is een orde van evangelische vrouwen en mannen, die geen kloostergeloften afleggen. Zij houden regelmatig samenkomsten om zo hun geloof en hun onderlinge verbondenheid te onderhouden en te versterken.

Vanaf 1851 vormen ze onder leiding van Victor Scheppers een kloostergemeenschap onder de naam 'Zusters van O.-L.-Vrouw van Barmhartigheid'. In 1854 keurt Kardinaal Sterckx hun regel goed.

Zeventien zusters ontvangen het kloosterkleed. Catherine Perée wordt de eerste overste als Zuster Marie.

Het klooster in de Begijnenstraat in Mechelen wordt het moederhuis met noviciaat. De lagere school voor meisjes die er in 1860 wordt geopend, groeit uit tot de Lorette-school met een kleuter- en lagere school en een school voor secundair onderwijs. In de loop der jaren is er verder gebouwd en komt er ook een tehuis voor bejaarde vrouwen.

De activiteiten van de zusters worden uitgebreid naar een bewaarschool in het Hof van Busleyden en een kantschool voor arme kinderen. Dan volgen een lagere school in de Hanswijkparochie en een kantschool in de Peperstraat. Na verloop van tijd besturen de zusters in Mechelen 8 instituten.

In Halle houden de zusters een weeshuis open en in Walem een lagere school. Later volgen nog vestigingen in Diegem, Boortmeerbeek, Wambeek, Schaarbeek en Gent.

Een erkenning van de congregatie door de paus werd nooit aangevraagd.

Op het einde van de 20ste eeuw zag de zustercongregatie zich genoodzaakt haar activiteiten stop te zetten. Op 31 juli 1995 verlieten de laatste zusters Mechelen om zich te vestigen in een aangepaste kloosterruimte in O.-L.-Vrouw-Waver. Er blijven nu nog twee zusters over.

Zusters van O.-L.-V. van Barmhartigheid te Walem

Op 21 november 1867 kochten de Zusters van O.-L.-V. van Barmhartigheid een oud huis met hof naast de kerk van Walem voor de som van 24.958 BEF. Onmiddellijk werd een dorpsschool voor meisjes opgericht. Zuster Clara, Zuster Augustina en Zuster Scholastica waren de eerste zusters in Walem.

In 1872 werd een weeshuis aan de school toegevoegd. Van de 6 wezen groeide men snel naar 40.

Daar veel begoede ouders een internaat voor hun kinderen zochten, groeide het weeshuis langzamerhand uit tot half-pensionaat. In het jaar 1892 zag men zich genoodzaakt het gebouw te vergroten: men brak de oude klassen af en richtte een nieuw gebouw op, bestaande uit een benedenverdieping voor klassen en andere gemeenschappelijke ruimten, alsook een bovenverdieping voor slaapkamers. In 1899 werd het een volwaardig pensionaat. Er waren op dat moment 12 zusters in Walem, waarvan 3 de dorpsschool bestuurden en de anderen zich toewijdden aan de opvoeding en verzorging der 'kostkinderen' die toen 70 in getale waren.

De zusters kochten in datzelfde jaar ook het aanpalende huis met hof aan voor 21.000 BEF. In de tuin bouwden ze een nieuwe school die uitgaaf op de Pastorijsstraat.

In 1902 zag men zich verplicht het grootste deel van de oude gebouwen door nieuwe en grotere te vervangen; deze nieuwbouw was klaar in 1904. Het gebouw telde 3 verdiepingen en een kapel.

Tijdens de eerste wereldoorlog werd het gebouw ernstig beschadigd en de bovenste verdieping werd daarna nooit meer heropgebouwd. Op de gevel prijkte 'Pensionnat des jeunes filles'.

Tijdens de tweede wereldoorlog verdween het pensionaat en het gebouw kreeg een nieuwe bestemming: het werd een bejaardentehuis, "Rusthuis Sint Victor".

In 1958 werd de kleuterschool grondig vernieuwd maar in 1967 kregen de zusters de opdracht terug te keren naar het moederhuis in Mechelen.

De school bleef nog tijdelijk bestaan doch de kloostergebouwen in de Koning Albertstraat werden overgenomen door een traiteur en werden 'Het Oude Klooster'.

De vrije lagere school hield op te bestaan in 1989, de kleuterschool twee jaar later, in 1991.

Op 21 september 1899 werd de nieuwe meisjesschool, uitgevende op de Pastorijstraat, plechtig gewijd door Monseigneur Van der Stappen, hulpbisschop. We lezen in het verslagboek van de zusters:

Deze merkwaardige plechtigheid verdient hier een weinig uitgebreid te worden. Hier zij terloops opgemerkt dat die Donderdag, 21 September, bijna zichtbaar door den goede God voor dit prachtig feest uitgekozen en gezegend was. Immers, de drie vorige dagen had het voortdurend geregend zoodat iedereen voor het weder vreesde. En nochtans bewonderde men op Donderdag een uitgelezen droog en fraai zonneweerken. 's Avonds betrok de lucht opnieuw en den volgende dag regende het alweer zonder ophouden.

Van 's morgens vroeg nu was het Waelhemsch volk te been, vlaggen wapperden op de huizen, praalbogen werden geplaatst en andere versierselen toebedeid. Zijn Hoogwaardigheid en verscheidene geestelijken waaronder de Eerw. Heer Van den Broeck, bestuurder der Zusters van O.-L.-V. van Barmhartigheid; de Eerw. Heer Schapmans, pastoor te Waelhem, en de Eerw. Heer Hendrickx, onderpastoor, vergaderden zich in het klooster omtrent negen ure. In een welgevormden stoet begaf men zich naar de parochiekerk onder het gelui der klokken en het zingen van de Litanie der heilige Maagd. Vooraan droeg het oudste schoolmeisje een vaandel van het H. Hart van Jezus; op haar volgden, twee aan twee, eene lange rij schoolkinderen alsook de leerlingen van het pensionaat, daarna de koorjongetjes dragende het kruis en brandende kaarsen; achter hen stapte zegenend zijn Hoogwaardigheid, met den bisschoppelijken mijter op het hoofd, den staf in de hand en met eene kostelijke koorkap bekleed; hij was omringd van een groot aantal priesters en gevolgd door den Heer Burgemeester, het Schepenkollégie en de Gemeenteraadsleden.

Al zingende trad men de kerk binnen waar reeds tal van parochianen hadden plaats genomen. Monseigneur knielde aan den voet van het hoogaltaar en hief smekend het Veni Creator aan dat door het zangerskorps voortgezongen en door het orgel fraai begeleid werd. Daarna trok de prachtige stoet uit de kerk en richtte zich naar de nieuwe school langs de Rechtestraat en de Begijnenstraat. Honderden parochianen volgden den Bisschop. Gansch den doortocht was fraai versierd. Prachtige praalbogen waren geplant aan den ingang der Pastorijstaat alsook voor de nieuwe school en aan dezès voorgevel prijkte den welkomgroet: *Met groote vreugd en veel verlangen, wordt Gij hier, o Monseigneur, ontvangen.* De kinderen rangschikten zich op de speelplaats om zijn Hoogwaardigheid bij zijne intrede te begroeten. Deze zegende het volk, ging voorwaarts met de geestelijkheid tot aan het uiteinde der school en wijdde gansch den buitenkant, las er vele gebeden over en besproeide ze met wijwater. Dan stapte hij met zijn gevolg en eenige invloedrijke personen het grootste lokaal der school in, wiens muren prachtig versierd waren en waarop men deze woorden in fraaie letters las: *Door deze plechtige wijding en uwe vurige bedē, Monseigneur, zal de goede God onze nieuwe school mildrijke zegenen.*

In het midden der zaal prijkte op eene overdekte tafel het beeld van den gekruisten Jezus met twee brandende kaarsen. Dit kruisbeeld werd plechtig gewijd en door zijn Hoogwaardigheid zelve aan den muur gehangen. Voorts werden door vurige bedē, treffende zangen en talrijke besproeiingen al de klassen de eene na de andere gewijd. Na deze roerende plechtigheid is de menigte wederom processiegewijze naar de kerk gegaan waar de Eerw. Heer Raeynen, pastoor te St.-Augustinus-Waver, het H. Sacrificie der mis opdroeg, dat door verrukkend orgelspel en zangstukken opgeluisterd werd. Daarna zijn de dorpskinderen wedergekeerd naar de nieuwe school om aldaar zijn Hoogwaardigheid te onthalen. Ene der oudste leerlingen heeft hem, in naam van allen, eene treffende aanspraak gedaan en de gansche kinderschaar heeft een fraai tweestemmig lied aangeheven. Monseigneur drukte over alles zijne uiterste tevredenheid uit en, na eene vaderlijke toespraak tot de kinderen en de aanwezige ouders gestuurd te hebben, verliet hij de feestzaal met de andere geestelijken.

Eene andere, niet min aandoenlijke plechtigheid moest nog aanvang nemen, namelijk de toediening

van het Vormsel in de kapel van het pensionaat aan 16 der kostkinderen. Voor de eerste maal ook viel ons dit geluk in ons Gesticht te beurt. Mevrouw de Barones Coppens was vormmeter, de aanwezige geestelijken en de twee heeren Barons Coppens vereerden die ceremonie met hunnen tegenwoordigheid. Het H. Sacrament toegediend zijnde, sprak Monseigneur aan die gelukkige kinderen eenige aanmoedigende woorden toe.

Na de dankzegging vergaderden zich allen in de eetzaal welke zeer fraai versierd was. Op eene der muren prijkte

*"Au saint paradis, les bienheureuses phalanges,
Avec nous, Evêque aimé, chantent vos louanges." (*)*

Zijn Hoogwaardigheid werd er door een gul handgeklap ontvangen. De zestien vormelingen drukten hem gezamenlijk hunne blijde en dankbare gevoelens uit, waarna een Frans tweestemmig lied, met solo en koor, in de zaal weerklonk en met een fraai pianospel begeleid werd.

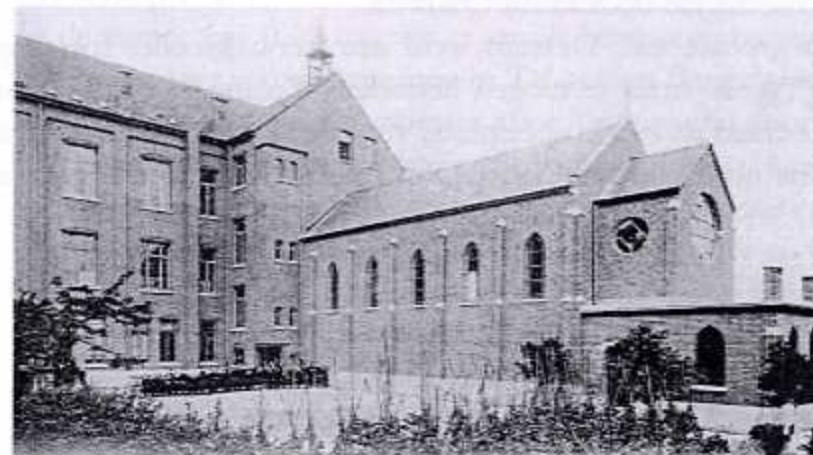
Met enige liefderijke aanmoedigingen gaf Mgr. Van der Stappen zijnen bisschoppelijken zegen aan deze verheugde kinderen, waarna allen, zeer voldaan, de feestzaal verlieten.

In de spreekkamer mochten al de zusters zich nog eens rond dien goeden Vader scharen en uit zijnen mond eenige zoete woorden hooren, daarbij zijnen besten zegen ontvangen.

Onnodig hier bij te voegen dat een zo feestelijke morgenstond door een vreugdevollen avond en een dankbaar Te Deum geëindigd werd.

Bovendien werd ons nog datzelfde jaar 1899 door zijne Eminentie den Kardinaal Goossens, aartsbisschop van Mechelen, de toelating vergund van een wekelijksch lof in de kapel en de jaarlijksche Gedurige Aanbidding welke hij vaststelde op 30 juni.

Op 28 april 1904, nauwelijks 5 jaar later, zal Walem alweer bezoek krijgen van Monseigneur Van der Stappen: hij komt dan de spiksplinternieuwe kapel wijden, begeleid door pastoor Bruynkens en onderpastoor De Bie.

Buiten- en binnenzicht van de kapel

(*) In het heilig paradijs zingen de gelukkige heersbaren samen met ons uw lof, geliefde Bisschop.

Zuster Antonia was overste tot 1949. Ze werd dan vervangen door Zuster Adolphine, die overste bleef tot 1967. We lezen in het verslagboek van de zusters:

Op 11 augustus 1949 werd Zr. Adolphine in haar hoedanigheid van overste van Diegem overgebracht naar Walem ter vervanging van Zr. Antonia, die ziek was.

Zuster Antonia en
Zuster Adolphine

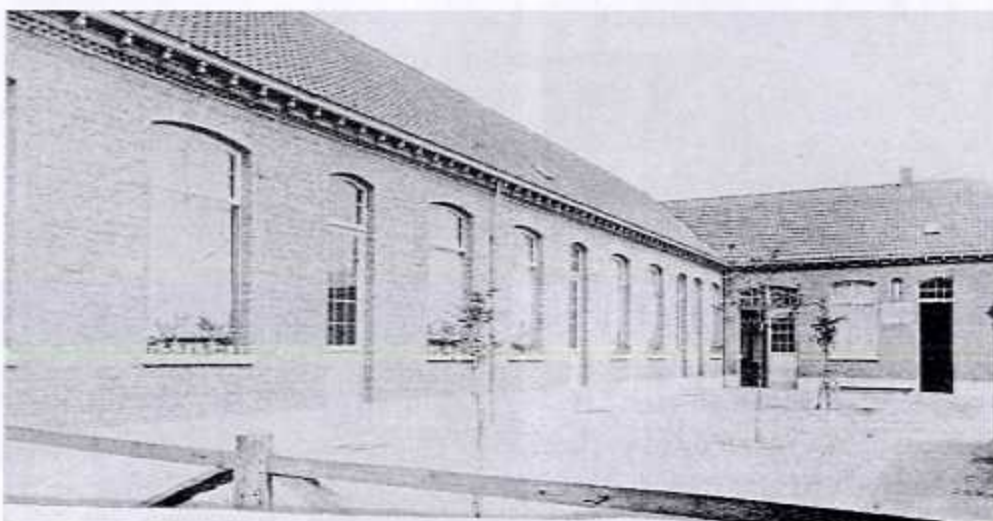

Er moest nog veel gedaan worden om tegen de aanvang van het schooljaar, 1 september 1949, klaar te zijn.

De eerste zaak was het opruimen van de speelplaats die volgestouwd stond met meubelen van de dames (nvdv: vermoedelijk de rusthuisbewoners die de meubelen van hun vroegere thuis hadden meegebracht) en vluchtelingen (blijkbaar hadden ook oorlogsvluchtelingen hier een schuilplaats gevonden). De families werden verzocht ons van dit alles te ontlasten wat dan ook in korte tijd gebeurde. Zo kon die plaats in gebruik genomen worden als speelplaats voor de leerlingen van de lagere school.

Vervolgens ging men over tot de uitbreiding van de waterleiding in huis: chasse op W.C., kraantjes in keuken en washuis, ook in de school, speelplaats en klassen en W.C.. Het werk werd uitgevoerd door Dhr. Mouton van Mechelen en de aflopen geregeld door Frans Crauwels.

Het aantal leerlingen van de kindertuin groeide aan. Daarom werd aan Eerw. Moeder toelating gevraagd om de bouwvallige klas in de Pastorijstraat te mogen herstellen. Zolang ze geen dienst moest doen als klas, zou ze best van pas komen als binnenspeelplaats voor de kleuters, wat ook hard nodig was. De herstelling ving aan tijdens het Paasverlof 1950. Dhr. Leriche leverde het hout en Frans Crauwels voerde het werk uit.

Enige oude foto van de meisjes-
school in de Pastorijstraat

In een volgende editie van het tijdschrift besteden we aandacht aan het dagelijks leven in het (vooroorlogse) pensionaat.

Walem heksendorp

"Op 17 april 1642 werd te Mechelen, op de Rommekenberg, aan de Oude Antwerpsebaan, een toverbeks naar de brandstapel verwezen "aen eenen staeck gesteld en geconsumeert met viere"; haar asse werd ter plaatse begraven.

Deze beks was Anna Broodhaerts uit Waelhem; gedurende negen jaren had zij daar hekserij uitgeoefend." Tot daar de officiële versie uit de documenten van Mechelen.

Tussen Tist en Anna boterde het reeds lang niet meer. Tist deed dagelijks zijn beklag in het dorp dat zijn wijf vreemde dingen deed, en verdacht haar van hekserij. In die mening werd hij door velen gesteund en er was zelfs iemand die bemerkte had dat er soms een klein beestje uit haar mond kroop. In de Zandstraat was ze in een koeienstal binnengeslopen – zo gezegd om er wat melk te kopen – maar de boerin had haar betrapt en ze uit de stal verjaagd. Dit ongewenste bezoek had als gevolg dat de koeien bijna geen melk meer gaven. Verscheidene feiten van tovenarij stapelden zich op.

Toen, kort na elkaar, twee kleine kinderen overleden nadat ze in contact waren gekomen met Anna Broodhaerts, was het hek van de dam. Enkele Walemaars trokken naar de baljuw in Mechelen en vroegen hem om een proces. De baljuw oordeelde dat er nog te veel twijfels bestonden in dit geval van hekserij en eiste dat er hardere bewijzen zouden voorgelegd worden alvorens het tot een proces kon komen, onder meer een verdrinkingsproef. Er leefde in die tijd onder de mensen het geloof dat een heks niet kon verdrinken. Heel het dorp leefde in de ban van de tovenarij en overal en in alles zag men tekens van de zwarte kunst. De Bruine Paters te Mechelen hadden hun handen meer dan vol met het verkopen van gebeden om deze beangstigende plaag tegen te gaan.

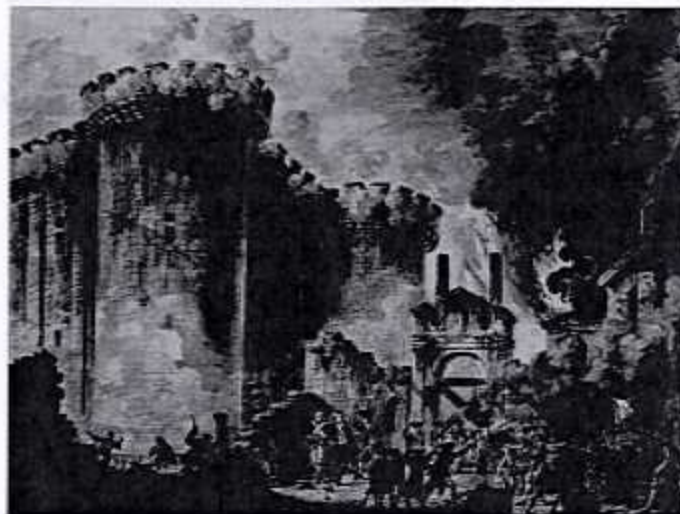
In de zomer van 1640 meerde er aan de brug een prachtige boot aan, die heel wat rijk volk aan wal bracht dat hier zou overnachten in 'De gulden Bargie'. Deze afspanning was alom gekend voor zijn fijne keuken. Dit was het moment voor Tist om zijn doordacht plan ten uitvoer te brengen. Hij nodigde zijn vrouw Anna uit, om, zoals vele burgers van het dorp, een kijkje te gaan nemen. Anna, ten eerste verwonderd over de vraag van haar man, stemde ermee in, want het gebeurde niet alle dagen dat Walem zulk rijk bezoek kreeg. Het was mooi weer en Tist vroeg aan Anna om langs de Netedijk en Rozendaal naar huis terug te keren. Anna, best tevreden met zoveel toenadering van haar man, stemde hiermee in. Halverwege de dijk van de Koebeemden struikelde Tist (zagezegd), viel tegen Anna en duwde haar de dijk af. Onder het slaken van een echte 'heksengil' tuimelde ze tussen het riet in de Nete. Het was hoogtij en Anna verdween in de stroming van het water richting Duffel.

Om zijn emotie door te spoelen keerde Tist op zijn stappen terug, recht naar zijn stamcafé 'Den Duiver'. Daar verklaarde hij aan het talrijke gezelschap dat zijn vrouw in de Nete gevallen was. Dadelijk verstomde het gesprek over de plezierboot en werd alle aandacht toegespitst op de verdrinking van de heks; er werd zelfs nog een pint meer gedronken. Groot was dan ook de verwondering toen iemand binnenviel en verklaarde dat Anna kleddernat door het dorp liep. Dat ze dit had overleefd was te wijten aan haar omgang met de duivel. Met deze gegevens ging men terug naar de rechter, die haar toen liet arresteren. Na lange ondervraging en foltering werd ze veroordeeld tot de brandstapel zoals dat toen voor heksen gebruikelijk was. Walem zou nu verlost worden van één van de heksen die in het dorp verbleven. De rechter toonde echter zijn medelijden met de vrouw en liet haar eerst wurgen voor ze op de brandstapel terecht kwam. Het was niet het laatste heksevenval in Walem want tot in de 20ste eeuw was Walem algemeen gekend als heksendorp.

De Franse Revolutie

Na de Brabantse Omwenteling, tijdens dewelke Vonckisten en Statisten zich keerden tegen de Oostenrijkse Jozef II en zijn pogingen het Ancien Régime te vervangen door een nieuwe orde, brak de Franse Revolutie uit,

die effectief zou leiden tot de terugdringing van de macht en de privileges van adel en geestelijkheid ten gunste van de geletterde burgerij. De onderste bevolkingslaag werd helaas niet beter van dit alles.

Op 14 juli 1789 wordt de Bastille-gevangenis bestormd in Parijs. Deze burcht was een teken van de macht van de koning en de revolutie ging er om dat de gewone patriciër evenveel rechten zou moeten hebben als de koning. De burcht was voor de burgers een teken van onderdrukking. De opstand breidt zich uit naar het platteland waar de bevolking de eigendommen van de aristocratie aanvalt. Dit zal uiteindelijk leiden tot het einde van de monarchie en de instelling van de republiek.

En de revolutionaire gedachten worden ook geëxporteerd. Op 20 april 1792 valt generaal Dumouriez met een leger ons land binnen,

verplettert de Oostenrijkers te Jemappes op 28 oktober en laat zich overal als bevrijder verwelkomen. De Vonckisten steunen de bezetters en helpen hen om volksstemmingen in te richten (waarbij enkel de Fransgezinden hun stem kunnen uitbrengen) met als gevolg dat de aanhechting bij Frankrijk plechtig wordt uitgeroepen op 1 maart 1793. Te Walem zijn de pleitbezorgers van de Fransen de heren Lenoir en Van Hoochten en meester Van Camp.

Op 18 maart keert het tij: de Franse legers worden verslagen te Neerwinden en de Vonckisten vluchten naar Frankrijk.

Een jaar later komen de Franse legers echter terug, ditmaal onder bevel van Pichegru en Jourdan, ze verslaan de Oostenrijkers te Fleurus op 25 juni en rukken naar het noorden op.

Vanaf 13 juli 1794 kampeerde er een Engels leger (de Engelsen waren bondgenoten van de Oostenrijkers) op het Besterveld te Walem en brandschatten het dorp voor meer dan 20.000 gulden. Toen de Franse legers naderden, trokken de Engelsen zich, onder het bevel van de Duke of York, terug over de brug en wierpen schansen op, op Eeckhoven en Lazernij. Pichegru vestigde zijn hoofdkwartier in de abdij van Roosendaal en probeerde op 16 juli de Nete over te steken (de Engelsen hadden immers de brug vernield) maar de Engelse ruitrij dreef de Fransen terug. Dan begon een verwoede artilleriestrijd van drie dagen, waarbij de Fransen o.a. de hoeve in brand schoten waar de Engelsen hun hoofdkwartier hadden gevestigd. Pas op 21 juli gaf de Duke of York de stellingen op te Walem en Duffel en vestigde zijn nieuw hoofdkwartier te Deurne. Pichegru zou later ook Antwerpen binnenrukken.

De Fransen hadden zware verliezen geleden te Walem; in de tuin van herberg 'De drie Coninghen' werden er 20 begraven. Herberg 'De Bargie' werd door de Engelse kanonnen opgesteld op Lazernij zwaar beschadigd. Als aandenken aan de strijd werden een tiental kanonkogels in de gevel van die herberg ingemetseld, waar ze zichtbaar bleven tot in 1914 toen het gebouw, bij het springen van Walem-brug, geheel vernield werd. Van een aantal andere kanonballen werd een piramide gebouwd naast de steenweg, maar die is ook verdwenen.

Walem had ondertussen voor 5.856 gulden leveringen gedaan aan de Franse legers, maar de plunderingen kostten het dorp driemaal zoveel.

De Vonckisten waren nu de handlangers van de revolutie geworden: Lenoir en Van Camp voerden te Walem de bevelen uit die Parijs hen toestuurde en één daarvan was alle tegenstanders te vermoorden. Op 30 januari 1795 werd hier een volkstelling georganiseerd: Walem telde 185 huishoudens met 609 personen boven de 10 jaar en 190 kinderen, dus samen 799 zielen. Via de Fransgezinde drossaard Van Noten, wonende te Duffel, kwam het bericht dat een nieuw gemeentebestuur moest aangesteld worden. Schoolmeester Van Camp werd de eerste 'maire'; hij werd geassisteerd door een schoenmaker, een herbergier/tolgaarder aan de brug, een bakker en 3 jeneverstokers (!). Secretaris werd een Hollands gelukzoeker die hier was aanbeland. Als uiterlijk teken van onderwerping werd op 6 januari 1796 een vrijheidsboom geplant schuin over de kerk, op de hoek van de Oude Baan. Het kerkplein werd herdoopt in 'Vrijheidsplaats'. Verscheidene inwoners werden gedwongen bestuursposten, zoals vrederechter, op te nemen. Hoofdpersonage Lenoir, een Waalse marmerschilder die de altaren van de Walemse kerk had geschilderd en met een Walemse was getrouwd, werd in 1798 om zijn Fransgezindheid tot notaris van het district benoemd. Zijn makker, ene De Ronde, die op de pastorie was gaan wonen, werd 'agent municipal'.

Op 15 januari 1797 speelde zich hier een droeve geschiedenis af. Nadat hij bijna was gevangengenomen in de abdij van Affligem, waaruit hij samen met 200 medestanders de Fransen had proberen te verjagen, trok baron de Meer de Moorsel zich enkele dagen terug in Walem, met de bedoeling daarna met een vals paspoort het land te ontvluchten. Hij had geld nodig en zijn familie bezat hier het goed van Besterveld, ongeveer 25 hectaren groot, achter de pastorie; hij kwam bij zijn rentmeester de vervallen pachtgelden ontvangen. Het vroeger kasteel van zijn familie bestond echter niet meer en daarom overnachtte hij in de druk bezochte herberg en afspanning 'In 't Gulden Hoofd', op de steenweg. Hoewel hij goed vermomd was, werd hij herkend door mevrouw Lenoir. Ze verraadde hem bij de griffier van het vrederecht van het kanton Sint-Katelijne-Waver, een Fransman. Deze laatste verwittigde de jagers van het 13de regiment, die in 'De Zwaen', recht over de kerk, de wacht hielden. Twee van hen gingen naar 't Gulden Hoofd', waar de baron aan tafel zat. Hij merkte het gevaar en vatte zijn pistool om op één der soldaten te schieten, maar zijn wapen ketste. Hij werd dan aangehouden, ondervraagd door de vrederechter en 's avonds laat naar de gevangenis van Mechelen overgebracht, waar hij 's anderendaags een tweede verhoor onderging. Daarna werd hij door een sterke macht dragonders in een sjees naar Brussel overgebracht en er in de Hallepoort opgesloten. Op 20 januari werd hij gefusilleerd.

De Franse Revolutie probeerde heel het nationaal bezit in beslag te nemen, onder het mom het welzijn van de burgers te bevorderen. Op 7 juli 1796 werden de tienden afgeschaft. Op 7 januari 1797 werd de abdij van Roosendaal gesloten en de zusters verjaagd. Kort daarna werden de uitgestrekte goederen van de abdij publiek verkocht, grotendeels aan een zekere De Meulenaer van Antwerpen, een bekend opkoper van kloostergoederen.

Temidden van die hervormingen werd 'De Vrije Aerde van Battenbroeck' bij de gemeente Walem ingelijfd, ondanks het verzet van hun schepenen (die waren niet republikeins genoeg). Tot 1830 zou onze gemeente genoemd worden: 'gemeente Waelhem en Battenbroeck'.

In september 1796 werd aan schoolmeester Frans opgelegd de eed van trouw aan de republiek te zweren. Na zijn weigering werd hij geschrapt als bijzitter van het vrederecht en kreeg hij verbod nog verder les te geven. De school van Maire Van Camp kreeg hierdoor echter niet meer leerlingen: het aantal bleef tot 6 (!) beperkt.

Na de staatsgreep in Parijs op 4 september 1797 begon de Jacobijnse geest nog heviger te waaien. Op 19 oktober droeg pastoor De Haen voor een laatste maal de H. Mis op in de kerk - daarna moest hij dat in het geniep doen. De kerk werd verzegeld door Lenoir, die de sleutels thuis bewaarde. Enkele dagen later hing een spotdicht op de deur van de kerk:

*De schelmen naar ik hoor,
spelen koster en pastoor.
Men zegt, 't is zeker waar,
pastoor wordt nu Lenoir.*

Steeds nieuwe hervormingen werden doorgevoerd: de klokken werden weggenomen, een republikeinse kalender werd ingevoerd waarbij de zondag werd afgeschaft (maanden met namen als Thermidor, Fructidor, Germinal, Floréal, enz. waren onderverdeeld in 3 x 10 dagen, waarvan de tiende dag de zondag verving - de onderverdeling in 7 dagen was te bijbels), de rood-wit-blauwe kokarde (rond insigne gedragen op hoed of muts) werd op straf van boete verplicht, enz., enz.

Geen wonder dat er opstand broeide, zeker toen op 10 oktober 1798 een trompetter de wet op de 'conscriptie' kwam afkondigen, waardoor alle jonge mannen van 20 tot 25 jaar onder de wapens konden worden geroepen. Daarop brak op 12 oktober te Overmere (Oost-Vlaanderen) de opstand los: de Boerenkrijg... Daarover meer in een volgend tijdschrift.

kv

We betreuren het heengaan van ons lid :

Marie-Jeanne DE GROODT

Op 18 februari 2010 overleed Marie-Jeanne De Groodt in het Sint-Maartenziekenhuis te Mechelen. Zij was één van onze leden van het eerste uur.

Zij werd geboren te Kampenhout op 31 mei 1934 maar woonde reeds meer dan een halve eeuw in Walem aan de Wissel. Zij was een zeer joviale en sociaal gedreven vrouw die altijd op zoek was naar nieuwe uitdagingen in het leven. Hierdoor had zij zich een grote vriendenkring opgebouwd door wie ze door het leven gedragen werd; de talrijke opkomst bij haar uitvaart was hiervan het zuiverste bewijs: Marie-Jeanne werd graag gezien.

In haar zoektocht naar creatieve invulling van haar vrije tijd, zette ze zich ook aan het schilderen. Op onze laatste tentoonstelling, Walem Creatief, in 2009, was zij dan ook één van de deelnemers.

Het bestuur en de leden van de Heemkundige Kring Dr. Croquet willen langs deze weg haar familie hun oprechte deelneming aanbieden.

DANK VOOR VLAGGEN

We zijn MARCEL DE DEYN, uit de T. Vinckxlaan 6, bijzonder dankbaar. Net voor zijn dood, in 2009, schonk hij de heemkundige kring twee vlaggen die voor twee belangrijke periodes in de Walemse geschiedenis staan. De ene vlag was van de oudstrijders 1914-1918. De andere is een herinnering aan 1830 en werd gemaakt ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van België in 1905.

Voorwaar een belangrijke aanwinst voor onze heemkundige kring!

Walemse volksfiguren uit de 20ste eeuw

Moet er nog zand zijn? De zandman, die een sindsdien volledig uitgestorven beroep uitoefende, hoopte alleszins van wel.

Als dat niet zo was, zat hij met de gebakken peren, net als zijn collega-leurder, van de 'dobbel fluppen'.

GEBAKKEN PEREN

Gedurende het zomerseizoen, als de 'dubbele flippen' rijp waren, werd er in Mechelen regelmatig met gebakken peren geleurd. Wanneer ze niet uitverkocht waren, kwam de vrouw met haar dochttertje ook langs in Walem. Op hun stootkarretje stonden enkele ketels met gebakken peren. Ze waren echter niet gebakken maar gestoofd en werden aangeboden in een zoete, stroperige saus. Ze werden dan thuis, voor het opdienen, terug opgewarmd. Mogelijk kwam hiervan ook het spreekwoord: 'Daar zit hij nu met zijn gebakken peren'.

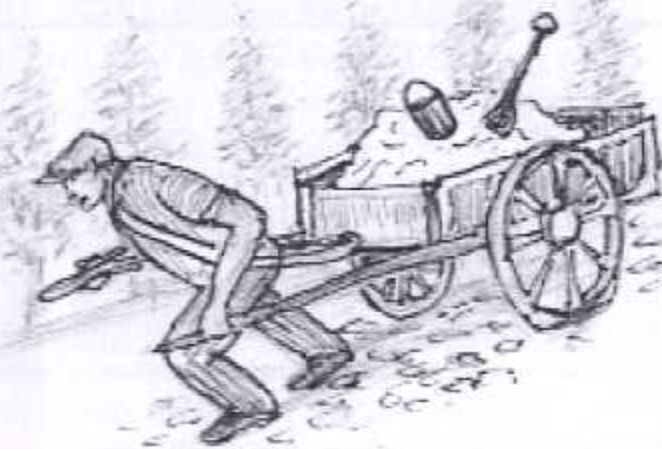

DE ZANDMAN

Af en toe kwam de zandman langs, met zijn zwaar beladen stootkar en zijn trekhonden. Het witte zand werd gebruikt om in de huiskamer te strooien, vooral rond de Leuvense stoof. Op de rode tegeltjes van vroeger kwam dit mooi tot zijn recht en soms gebruikte men daarbij allerlei motieven.

Het witte zand werd ook gebruikt om voor het huis van de bruid te strooien op de morgen van haar huwelijk of om de straat te bestrooien als de processie uitging.

In herberg 'Het Zand', op de hoek van de Zandstraat, bij de Stro, werd wit zand gestrooid rond de tapkast voor de pruimers. Wanneer deze hun straal bruin vocht uitspuwden, gebeurde het al eens dat er naast de spuwbak werd gemikt en dan diende het witte zand hier om het 'accidentje' te verdoezelen.

100 jaar in het nieuws

1910: Chinese troepen bezetten Tibet, de komeet van Halley scheert op geringe afstand langs de aarde, Japan annexeert Korea. In Portugal barst de revolutie los, Koning Emanuel II vlucht naar Groot-Brittannië en Portugal wordt een republiek. In dit jaar overlijden Florence Nightingale, Tolstoi en Koning Eduard VII van Engeland.

Donderdag 22 januari 1959

VELODROOM WAELEHEM. - Op Zondag 21 Augustus, Waelhem-Kermis, per équipe; op zijn Amerikaansch per tweetal. Vertrek der koers Zaterdag, 20 Augustus om 6 ure des avonds stipt, om op Zondag, 21 Augustus om 6 ure 's avonds, te eindigen.

Liefhebbers zijn reeds ingeschreven: Budis, Kathelijne Waver - Verhaegen, Mechelen - Jos. Bogaerts, Brussel - Bremaert, Brussel - Vervloet, Putte - Geeraerts, Putte - Th. Voorspoel, Linth - Rijmenam, Linth - Belg Maes, Kathelijne Waver - Janssens, Peersel - Guil. Vereyt, Rumpst - Vanbuiten, Mechelen - Goossens, Heydonck-De Vlies, Hemixem.

Verbeeck Mast, Rumpst, met Potsers, van Lier, overwinnaar der 24-urenkoers van 1909; en waarschijnlijk Vercruisen van Duffel. De équipes die geene 28 kilometer houden staan, hebben geen recht op hunnen prijs.

In geval van slecht weder zal er des Zondags eene 12-ure-koers plaats hebben. Prijzen : 250 fr., 200, 150, 100, 50, 49, 29, en 20 frank.

Inkom 0,50 frank.

Gazet van Mechelen

Op zijn Amerikaansch: of koppelkoers, of Madison, of Ploegkoers of Jacht:

Twee renners vormen een koppel; zij lossen elkaar in principe om de anderhalf à twee ronden af. De afgeloste renner blijft langzaam rijden om even op adem te komen. Net als bij de puntenkoers zijn ook bij de koppelkoers tussensprints waar 5, 3, 2 en 1 punt te verdienen zijn voor de eerste 4. Echter, het behalen van een ronde voorsprong gaat vóór het behaalde aantal punten. Dus het koppel met de meeste ronden voor wint, bij gelijk aantal ronden wint diegene met de meeste punten.

De naam Madison is afkomstig van Madison Square Garden waar deze wedstrijd voor het eerst werd gebonden tijdens de Zesdaagse van New York.

Dichterbij: in Lier wordt Maurice Robijns geboren, de latere pastoor van Walem (van 1958 tot 1983).

En in Walem...: de klassieke ongelukken, gevonden lijken, nieuws van de velodroom, de grootvader van Dutroux komt op bezoek. En voor wie dacht dat de broodprijs niet kan verminderen: lees vooral de krantenartikels uit 1910.

Zondag 28 augustus 1910

WAELEHEM. - *Geheimzinnige zaak.* - Drie automobilisten, die aan de brug van Waelhem poogden een elfjarig meisje op te lichten, zijn door toegesnelde personen erg mishandeld geworden. De automobilisten gelukten er in te vluchten in de richting van Mechelen.

De Volksstem

Dagblad uit Aalst en omstreken, verscheen tussen 1905 en 1941

Vrijdag 9 september 1910

Uit de Nethe opgevischt

Zondag heeft men in Waelhem, uit de Nethe, het lijk opgevischt van een onbekend persoon, die men denkt, in het water gesukkeld is.

Hij is een man van omtrent de 60 jaar oud. Men heeft het lijk naar het doodenhuis overgebracht.

Gazet van Mechelen

Donderdag 6 oktober 1910

WAELEHEM. - **SMARTELIJK ONGELUK.** - (Bijz. br.) Dinsdag namiddag was de vrachtvoerder Henri De Roeck bezig met bomen te hortsen (*) nabij het kasteel. Hij moest over eene gracht springen en deed dit zo ongelukkig, dat hij zich het been brak. Twee geneesheren verzorgden hem ter plaatse en met eene wieg werd hij naar de trein gebracht.

Gazet van Mechelen

(*) Hortsen (beutsen) is bomen uit het bos slepen met paard en aangepast voertuig op twee wielen of met een slede.

Donderdag 24 november 1910

Over een paar weken is de genaamde Gust Sloodmaekers, schippersknecht aan de brug van Waelhem, tussen twee schepen verpletterd geweest. Men bracht hem toen naar het gasthuis van Lier, in welke stad hij gehuisvest is, Lanteernstraatje. Hij had inwendige verwondingen; zijne toestand scheen echter geene onrust te moeten inboezemen, toen Zondag in den vroegen morgen alles zoodanig verslechterde dat men bij hoogdringende den geneesheer ontbood en de priester riep. Eenige uren later was de man dood. Hij laat vijf kinderen achter.

Den Denderbode

Katholiek weekblad voor Aalst en omstreken, verscheen tussen 1846 en 1925

Stadnieuws Afslag op het brood

Het syndicaat der Verenigde Bakkers van Mechelen en omliggende, in algemeene vergadering, heeft besloten: Gezien den afslag der bloem, de prijs van het brood **2 centiemen** te verminderen, dus aan **28 centiemen**.

Gazet van Mechelen

hr

BEHOUD VAN ONS WALEMS PATRIMONIUM

De heemkundige kring ijvert ervoor, door het aanspreken/aanschrijven van de bevoegde instanties, om historisch waardevolle gebouwen te bewaren. Dit geldt voor het kapelletje van Battenbroek (we dringen erop aan dat dat elders zou heropgebouwd worden in geval de dijk net op die plaats komt), voor de 'hoeve van Mertens' (daarvan zal het behoud niet evident zijn), maar ook voor het klooster/pensionaat in de Koning Albertstraat. Nu Jan Kuypers stopt met zijn Oude Klooster kan het best zijn dat deze gebouwen (gedeeltelijk) worden afgebroken. Wij ijveren ervoor dat ten minste de voorgevel, een typisch dorpsgezicht, onaangeroerd zou blijven.

OPROEP: KLASFOTO'S GEZOCHT

Het volgende nummer van ons tijdschrift zal grotendeels gewijd worden aan school De Zonnebergen die dit jaar 75 jaar bestaat.

Anderzijds plannen we in 2011 een grote tentoonstelling over de verschillende scholen die Walem rijk is geweest.

Voor beide activiteiten zijn we nog op zoek naar klasfoto's. Als u in Walem school heeft gelopen en een vage herinnering heeft aan een fotograaf die u en uw klas op de gevoelige plaat heeft vastgelegd, dan zou het ons helpen als u in uw schuif of op uw zolder een zoekactie zou willen ondernemen. We hebben al een aantal klasfoto's maar zeker nog niet allemaal.

U kan met uw foto's terecht bij Jan Van Buggenhout, Koning Albertstraat 29, tel. 015/21.98.75, e-mail: jan.vanbuggenhout@telenet.be.

UITNODIGING VOOR EEN LEKKER ZONDAGS ETENTJE

Op zondag 18 april verwachten we u op onze vijfde Dag zonder Afwas.

Tussen 12.00 en 15.00 uur bent u dan welkom in de parochiezaal. We hebben alweer een lekker soepje voor u uitgekozen. Zoals de vorige keren krijgt u de keuze tussen 2 hoofdgerechten. De traditionele koffie met cake rondt het geheel af.

De Koninklijke Fanfare Concordia

In 1925 bestaat Concordia 75 jaar als muziekmaatschappij en krijgt dan officieel de toelating om de titel van KONINKLIJKE maatschappij te voeren. Bovendien wordt een nieuwe standaard aangekocht nadat de vorige in 1914 door de oorlogsomstandigheden vernield werd. Prins Leopold (de latere Leopold III) zal een bijdrage leveren tot de aankoop van deze nieuwe vlag.

Plein van Brussel

Den 15^e April 1925

Welde Heer Voorzitter,

In antwoord op het verzoek, dat
U tot den Koning hebt gericht, heb ik
de eer U te melden, dat Zijne Majesteit
de Fanfaremaatschappij
"Concordia",
te Naalhem.

veroorlooft den titel van
Koninklijke Maatschappij
te voeren.
Aanvaard, Welde Heer Voorzitter,
de verzekering mijner hoogachting.

S. Konings Kabinetsoverste.

de g'arschoot

Plein van Brussel

Den 11 April 1925.

Heer Voorzitter,

Ik heb de eer u te melden dat Zijne
Koninklijke Hoogheid PRINS LEOPOLD er zeer gaarne in
toestemt de Fanfaremaatschappij "Concordia", van
Naalhem, haar vijf-en-seventigjarig bestaan met een
toelage te helpen viëren.

Van harte neemt Hij deel in het noder-
gevoel dat haar wordt betuigt ter gelegenheid van
dit belangrijk jubilé, en wenst Hij aan hare leden
heil en kunstvoorspoed.

Eene postcheek van tweehonderd frank
zal u oerlang toekomen.

Gelief, Heer Voorzitter, de verzekering
mijner hoogachting te aanvaarden.

S. KONINGS Kabinetsoverste,

de g'arschoot

Aan den Heer
Edw. SCHALKENS,
Voorzitter der Koninklijke Fanfaremaatschappij
"Concordia".

Op 24 mei 1925 wordt dit jubileum op bijzondere wijze gevierd. Bij die gelegenheid zendt de jubilerende maatschappij uit erkentelijkheid een telegram aan de koning, waarop deze via zijn kabinetsoverste dadelijk reageert.

In zijn redevoering lezen we hoe voorzitter Edward Schelkens bijzondere aandacht besteedt aan deze markante feiten.

Koninklijke Fanfare Concordia Naalhem
op deelnemende Koninklijk Festival gelegenheid 75 jaar
bestaan en inhuldiging Willem konink. Prins
Lijst Majesteit erkentelijke dankbaarheid en dankbaarheid
aan Dynastie.

Handwritten telegram text:

Handwritten text: "Van de leden der Koninklijke Fanfare Concordia Naalhem"

Stamp: "1925"

Stamp: "TELEGRAM"

Stamp: "12.03 N 482"

Handwritten text: "de Koninklijke Fanfare Concordia Naalhem, aan den konink van den konink en Lijst Majesteit erkentelijke dankbaarheid en dankbaarheid aan Dynastie."

Handwritten text: "S. Konings Kabinetsoverste"

Heer Ond. Greengrader,
Mijnheer,
Als voorzitter der jubileummaatschappij heb ik
op my top fin en gelukkig, met een handig dier konink
pracht/onderaan te maken, ontving.
Het is een hardachtheid van oudste lid onze
maatschappij, als van de konink de gemene, dank ik te van harte
uit naam van Concordia.

Ik beloof te op de konink plichtige houd, dat wij
sage konink heilig kerk konink en onder de konink plooiing,
evenals de konink onder de konink der nationale dierden
geloude en gewapend, in konink konink kerk konink
naar verden opbeuring en ontvankelijk der maatschappij.
Naar koninkdeltijk ook konink mijn dank
Lijst mij: En in de allereerste plaats konink in de
gedachte naar de allereerste aller België, Lijst konink
Konink Albert, die het aan Concordia heeft bevestigd
de bevestiging titel van Koninklijke maatschappij te geven.
Dank naar aan Lijst Koninklijke Hoorheid
Prins Leopold, welke ons door middel van toelage heeft
getuigd, en ons in gelegenheid van het jubileum, heil
en kunstvoorspoed te verwachten.

Dank aan de Heer voorzitter, Brouwer.
Lijst en Lijst der Maatschappij die konink groep der
broedertijd konink beantwoord in hier met een konink
symphonie. Bij bevestiging Lijst dat wij het ons
als een bevestiging plicht kerk aanrekening, bij een
Koninklijke feestgelegenheid, en wederkerig aan haren
gemeen te brengen.

Dank nog aan het Gemeentebestuur
welk ons door zijn milde toelage in de mogelijkheid heeft
gegeven het jubileum van heden, op een breed
toch op trouw te zetten.

Op 19 maart 1930 overlijdt Edward Schelkens; uit de lijkrede uitgesproken op het kerkhof citeren wij:
/... door zijn zachtmoedige karakter, zijn trouwen oogslag, zijn edel hart en reine ziel kwam zijn eerbiedwaardige persoonlijkheid dadelijk in aanmerking als bestuurslid in 1901 en als voorzitter in 1909. Tot beden, na 21 jaren, heeft hij die eereplaats met liefde weten te waarderen, hij was werkelijk het echte type voor het voorzitterschap .../

Edward SCHELKENS (Glorie) – voorzitter van 1930 tot 1955

Als we kijken in de kasverslagen van de fanfare kunnen we vaststellen dat in de opvolging van de voorzitter tijdig voorzien was. Het kasverslag van 1924 maakt melding van een ondervoorzitter Edward Schelkens, neef en naamgenoot van de voorzitter. Hij zal dan ook in 1930 onmiddellijk zijn oom als voorzitter opvolgen. Edward Schelkens jr. is geboren in Walem in 1892 en huwt Amelia Glorie. Hij is zaakvoerder van een hooi- en kolenbedrijf hier gevestigd.

Deze periode wordt vooral gekenmerkt door succesvolle toneelvoorstellingen, naast de jaarlijkse concerten. De aanloop wordt genomen in het begin van de jaren 30, met 'Tante Mae' in 1930, 'Roep gene mosselen' in '31, 'Rozenkrans' in '32, 'Heer Nonkel' in '33, 'Oud Heidelberg' in '34 en 'De hofslachter' in 1935.

Hun grote successen komen echter in de tweede periode, wanneer zij stukken spelen van de auteur Dr. Verwaest, de schoonbroer van notaris Van Genechten. Ze kennen buitengewoon succes met 'De boerenstudent' in 1936, met Albert Carpentier als boerenstudent in de hoofdrol. Het wordt zo'n succes dat Concordia verzocht wordt dit toneelstuk ook op te voeren in Geel, de thuishaven van de auteur Verwaest. In 1937 volgt 'Het leven bloeit open' en in 1938 'Het schoothondje van Mevrouw Pips', beide ook van dezelfde auteur.

In 1939 wordt 'Jenny veroverd het geluk' opgevoerd, een romantisch zangspel met muziek geschreven door Leopold Schroeven op tekst van zijn echtgenote Adela Lambrechts en met balletten van zijn zuster Jeanne Schroeven, dus een productie volledig van eigen bodem. Slechts eenmaal wordt er een toneel opgevoerd tijdens de oorlog, nl. in 1941, 'Willy's trouwdag', om dan gedurende heel de oorlogsperiode geen toneelvoorstellingen meer te organiseren omdat de Duitse bezetter moeilijke voorwaarden stelt.

KONINKLIJKE FANFARE EN TOONEELMAATSCHAPPIJ
 "CONCORDIA", WAELEHEM

Voor de eerste maal in de streek
 Opvoering van de bekende en lustige Operette

De Boerenstudent

Spel met zang en dans in 3 bedrijven van Dr. Verwaest
 Playlet van G. Verwaest

op Vrijdag 25 December en Zondag 27 December 1936
 telkens om 6 uur zeer stipt

in de gekende zaal «VALENTINO»
 bij Mr L. Schroeven

TE WAELEHEM (Dorp)

SCHONE MUZIEK ■ PRACHTIGE BALLETTEN

Alle huisschone moeten die spel zien. - Niet de kuts waar
 Het ook zal eindigen voor het vertrek der laatste man en vrouwen.
 Besluit van plaatsen op voorhand (Tel. Duffel 138) - Pleats voor reke's

PRICEN DER PLACEN
 EERSTE RANG (gruwend) 5 FR. - TWEEDE RANG 3 FR.

De afrekenen van het stuk zal de verlooping van 25 December aan
 op de regnerwoordigheid verzoeken

HET INSTITUUT

PROGRAMM VAN DE KONINKLIJKE FANFARE EN TOONEELMAATSCHAPPIJ "CONCORDIA", WAELEHEM

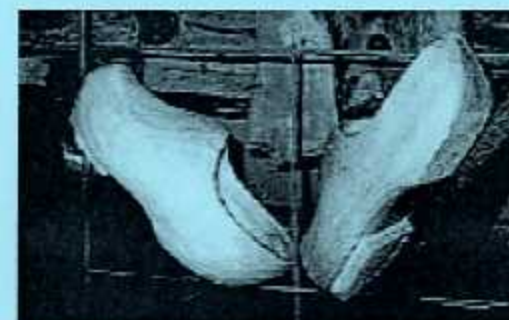

jvb

Verhalen van, rond en om de molen van Battenbroeck (kroniek uit een lang geleden en lang gelogen tijd)

Nazomer 1796. Een licht briesje waait door de groene grasvelden rond de Weerdsche dijk die wiegend in de weldoende najaarszon weldra zullen gemaaid worden. Midden in de Butenweerde ligt de kleine doening van 'de Romme'. Ze bestaat uit een gammele en afgeblakerde woonwagen, waarmee de Romme samen met zijn vrouw en vier kindjes regelmatig voor langere periodes rondtrekt, en daarnaast een aantal houten schuurtjes en hokjes waarin de Romme een veelvoud aan bezigheden, karweitjes en ambachten – ver uit het zicht van de goegemeente – beoefent.
 "Alles dat in Battenbroeck rot, is ook vergistbaar", zei de Romme en in één van de hokjes pruttelt de brandewijn van appels en peren uit de boomgaard van rond het kasteel in een zelfgebouwd distillatieapparaat temidden van een wirwar van lege en gevulde flessen, kruiken en houten kratten.
 In de hoek van het gebouwtje staan twee grote eiken vaten, waarin een mengeling van okkernoten en hazelnoten met veel geduld en een dagelijkse 'schud-beurt' tot een likeurtje wordt omgevormd.

Aan de muur hangen drie paar smokkelklompen – best te dragen zonder kousen – waarvan aan de onderzijde zool en hak verwisseld waren (zodat de opsporingsambtenaren het spoor van de smokkelaars in de verkeerde richting volgden). Hiermee heeft de Romme tijdens zijn nachtelijke smokkeltochten al menig gardeville en marechaussee op het verkeerde spoor gezet.

Die zaterdagochtend, 17 september 1796, tijdens de Walemsche jaarmarkt en kermis op de hoek van de Oude Baan, op de 'Vrijheidsplaats' stalde de Romme tussen de andere venters, goochelaars, schoenlappers en rondtrekkende kooplieden als een volleerd marktschreeuwer zijn 'marchandise' tentoon. Zijn zelfgebrouwde alcoholische dranken werden echter, telkens de arm der wet in zicht kwam, snel door vele, vlugge kinderhandjes terug veilig opgeborgen onder de woonwagen. De Romme viel dan als een volleerd acteur onmiddellijk terug in zijn rol van wonderdokter en kakadoris, die zijn genezende kruiden, helende zalfjes en drankjes als de beste charlatan aan de man en de vrouw bracht.

"Eergisteren, tijdens een avondwandeling door 't Groot Schoor, trapte ik per ongeluk op Sint-Janskruid. Heel de nacht heb ik onrustig wakker gelegen, in m'n bedstee lag ik te woelen en te wroeten, geen oog dicht gedaan. Is 't geen waar, vrouw? Tot ik onder in m'n koffer mijn amulet van Engelwortel vond, het enige afdoende middel tegen vergiften, hekserij en de bescherming tegen de kwade hand. Of gelooft ge misschien de Engel Gabriël niet, die het geheim toevertrouwde aan de monnik Johannes van Buggenhout, van het klooster van Waelhem! En zie, vannacht sliep ik als een roos. Is 't geen waar, vrouw?".
 Peerke uyt Boekweitstro, een notoir kwakzalver afkomstig uit de Koningsbossen

van Onze-Lieve-Vrouw-Waver, die ook zalfjes en drankjes allerhande verkocht, werd er zowaar ongemakkelijk van. De verkoop van de amuletten met Engelwortel (*Angelica archangelica*) tegen de prijs van 5 halve drielanders veroorzaakte een ware volksverhuis van zijn kraampje naar de wagen van de Romme.

Deze laatste ging verder op zijn elan.

"Bloed, gele gal, zwarte gal en slijm", riep hij als een gewiekst heggedokter, "deze vier lichaamssappen - in 't latijn: humores - maken ons respectievelijk vurig en energiek, cholerisch en irriteerbaar, neerslachtig en malheureus of ongevoelig en apatisch en dat van zodra het natuurlijk evenwicht tussen deze vier sappen is verstoord. Nochtans, beste lieden, laat u ter genezing van deze kwalen door geen dokter of chirurgijn een aderlating aanpraten. 't Is al oplichterij en boerenbedrog. Voor al deze vreselijke ongemakken en ziektes is er maar één gepaste remedie: goudwater, het enige medicijn voor een goede gemoedstoestand bij man, vrouw of kind, geschikt voor in- en uitwendig gebruik; een zacht elixir met een mengsel van bladgoudschilfers en oosterse kruiden, die ik hoogstpersoonlijk tijdens één van mijn verre reizen naar de provincie Ywanmei van de sjamaan van Hatsjie - wat Chinees is voor gezondheid - mocht ontvangen".

De kleine, glazen kruikjes met het glinsterende goudwater gingen vlot van de hand en de geldbeurs van de Romme stond bol van de drielanders, braspenningen en goudguldens.

"Beste lieden, een aanhoudend zeurende en brandende kiespijn is toch wel één van de grootste ongemakken die ge kunt meemaken. Ge moogt dan al heel godvruchtig en devoot de heilige Apollonia van Alexandrië aanroepen, maar de Romme heeft voor jullie een veel betere remedie: een kruidendrank van zonnehoedwortel - goed tegen ontstoken tandvlees, mondabcessen en geblokeerde speekselklieren -, Griekse alant - goed als spoelmiddel voor losse tanden - en zoete framboos dat helpt bij spruw en het drankje voor de kinderen ook nog een goede smaak geeft".

Maar de Romme, eveneens een gewiekst marchand, behield het beste voor 't laatste:

"Maar ook al hebt ge op deze moment geen kiespijn, geen abces of geen ontstoken tandvlees, dan nog zult ge er ook in de toekomst van gespaard blijven als ge maar om de drie dagen een paar lepels van deze kruidendrank inneemt".

Creëert reclame een behoefte? Is de klant-consument nu koning of slaaf? Die zaterdag op de Walemse jaarmarkt van 1796 zal de Romme, die heel voldaan op zijn overvolle geldbeugel klopte, daar niet van wakker gelegen hebben.

En indien wel, dan had hij nog altijd zijn 'Engelwortel-amulet'!

dv

